

CARL JENTSCH: Volkswirtschaftslehre. VII. Udgave, udgivet og ført à jour af Dr. Rose. Wilh. Grunow, Leipzig. 1922.

Midt under Krigen døde den ejendommelige, tyske økonomiske Tænkter, Publicist og Moralist, Carl Jentsch op mod 80 Aar gammel. Oprindeligt katolsk Præst, var han for meget kristen til at være en god Kirkemand; han tilhørte den katolske Rebelfraktion, der benægtede Pavens Ufejlbarlighed og maatte da opgive sin Løbebane. Gennem publicistisk Virksomhed som „freelance“ kom han ind paa Studiet af Økonomi og Sociologi; hans Hovedværk er hans Volkswirtschaftslehre, der for hvert nyt Oplag vandt i Modenhed og Klarhed og ikke blot viser os en meget belæst Økonom, en Mand af selvstændig Tænkeevne, men ogsaa hin sjældne Skabning, en ædel Karakter.

Særlig optraadte han mod Agrarbeskyttelsestolden. Han ønskede istedenfor en Erobringskrig mod Rusland for at skaffe dyrkelig Jord et Forlig med Vestmagterne.

For den, der ønsker sindrige og dybtgaaende Analyser af Værdiens Begreb, af Prissættelsen og dennes Indflydelse paa Fordelingslæren, giver Bogen ikke meget. Men den giver en let overskuelig og med praktiske Exempler fyldt Fremstilling, en Oversigt over det økonomiske Liv, ingen Forf. med et Verdensnavn behøver at skamme sig ved. Forf. er ikke doctrinær; han er Kritiker af Marx Værdilære og af hans Udviklingsteori, om han end tager meget fra Marx. Der er som hos mange kirkelige Personer en Blanding af socialistisk Kritik, agrarmæssig Conservatisme, afdæmpet ved deres Forkærlighed for Bønder, Smaaborgerpolitik og en etisk Uvilje mod det kapitalistiske System, en Blanding, der gør det svært at rubricere Forf.

Der er mange fortræffelige Bemærkninger: „Kommunisme og Despoti løber ud i det samme; en økonomisk Diktator vil bemægtige sig den politiske Magt“. „De økonomiske Love antager Former af funktionelle Forhold.“ „Netop fordi Egoisme er saa nødvendig i vor Økonomi, er det en Ulykke, vi har faaet en saa gennemført Bytteøkonomi.“ Den største Ulykke, der hænder et Land, er at Kapitalister og Storgrundejere køber Bønderne ud, selv om det i Øjeblikket er nok saa fordelagtig for de sidste; thi Pengene vil da efterhaanden miste i Købeevne.“ Han forstaar Forskellen mellem faktisk Formueforøgelse — udtrykt i større Produktivkraft — og Pengeformue, ligesom han opererer med Begrebet „Quasikapital“. Han har intet mod Børs- og Bankkrakker: „Ved Krakket brister ingen Realværdi,

CARL JENTSCH: Volkswirtschaftslehre. VII. Udgave, udgivet og ført à jour af Dr. Rose. Wilh. Grunow, Leipzig. 1922.

Midt under Krigen døde den ejendommelige, tyske økonomiske Tænkter, Publicist og Moralist, Carl Jentsch op mod 80 Aar gammel. Oprindeligt katolsk Præst, var han for meget kristen til at være en god Kirkemand; han tilhørte den katolske Rebelfraktion, der benægtede Pavens Ufejlbarlighed og maatte da opgive sin Løbebane. Gennem publicistisk Virksomhed som „freelance“ kom han ind paa Studiet af Økonomi og Sociologi; hans Hovedværk er hans Volkswirtschaftslehre, der for hvert nyt Oplag vandt i Modenhed og Klarhed og ikke blot viser os en meget belæst Økonom, en Mand af selvstændig Tænkeevne, men ogsaa hin sjældne Skabning, en ædel Karakter.

Særlig optraadte han mod Agrarbeskyttelsestolden. Han ønskede istedenfor en Erobringskrig mod Rusland for at skaffe dyrkelig Jord et Forlig med Vestmagterne.

For den, der ønsker sindrige og dybtgaaende Analyser af Værdiens Begreb, af Prissættelsen og dennes Indflydelse paa Fordelingslæren, giver Bogen ikke meget. Men den giver en let overskuelig og med praktiske Exempler fyldt Fremstilling, en Oversigt over det økonomiske Liv, ingen Forf. med et Verdensnavn behøver at skamme sig ved. Forf. er ikke doctrinær; han er Kritiker af Marx Værdilære og af hans Udviklingsteori, om han end tager meget fra Marx. Der er som hos mange kirkelige Personer en Blanding af socialistisk Kritik, agrarmæssig Conservatisme, afdæmpet ved deres Forkærlighed for Bønder, Smaaborgerpolitik og en etisk Uvilje mod det kapitalistiske System, en Blanding, der gør det svært at rubricere Forf.

Der er mange fortræffelige Bemærkninger: „Kommunisme og Despoti løber ud i det samme; en økonomisk Diktator vil bemægtige sig den politiske Magt“. „De økonomiske Love antager Former af funktionelle Forhold.“ „Netop fordi Egoisme er saa nødvendig i vor Økonomi, er det en Ulykke, vi har faaet en saa gennemført Bytteøkonomi.“ Den største Ulykke, der hænder et Land, er at Kapitalister og Storgrundejere køber Bønderne ud, selv om det i Øjeblikket er nok saa fordelagtig for de sidste; thi Pengene vil da efterhaanden miste i Købeevne.“ Han forstaar Forskellen mellem faktisk Formueforøgelse — udtrykt i større Produktivkraft — og Pengeformue, ligesom han opererer med Begrebet „Quasikapital“. Han har intet mod Børs- og Bankkrakker: „Ved Krakket brister ingen Realværdi,

men kun Sæbebobler“. Vejen til Produktionens Genrejsning er hverken Socialisering, hvortil Arbejderne ikke er modne og Embedsmændene ikke skikkede, eller en højtgearet-agressiv Kapitalisme, „men de tre A'er, Accord, Arbejdsmethode (Taylor) og Andelsøkonomi (∴ Arbejdernes Deltagelse i Udbyttet)“. Han indser Manglerne ved Guldfoden, men holder trods alt fast ved den for at undgaa Papirfodens frie Valuta, og vender sig i et vellykket Angreb mod Knapps og Bendixens „staatliche Theorie des Geldes“.

Interessant er hans Tilslutning til Marx', herhjemme af Dr. Pio repræsenterede Lære, om for stor Opsparen som kriseskabende: der bliver for megen Kapital, der forarbejder Produkter, der ikke kan sælges, fordi Arbejderen ikke har Købekraft. Han citerer Rodbertus Ytring om, at Arbejdere og Embedsmænd maa ikke spare, saa modarbejder de sig selv.

Han støtter sig iøvrigt meget paa Marx, men særlig paa v. Thünen, Carey, Liszt og Sombart og Rodbertus. (Var det ikke muligt, at en brav Mand kunde faa Emil Meyers Arvinger til at lade ham udgive Meyers Arbejder om den herhjemme for lidt kendte Rodbertus?).

Det er svært at skrive en populær Lærebog i Økonomien; man skal være helt Herre over Stoffet, være meget belæst i Faget og selv være i Stand til at tænke. Jentsch's Bog er en Paradigma for, hvorledes en saadan Bog skal skrives. Den gengiver Theoriene, men kun i det fornødne Omfang; dens Hovedfordel er dens velordnede Stof, dens Forsøg paa at trænge ind i det økonomiske Samfunds Struktur, en Belæsthed, der kun viser sig i sit Resultat, — og et ædelt og klogt Menneskes Livserfaring.

Dr. L. V. Birck.